

Susanna Archer
Jasmin Pietarinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja kirkonalan ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2022

METROASEMILTA HELSINGIN PÄIHDEPALVELUIHIN

Opas Huudikoutsit-hankkeeseen jalkautuvan päihdetyön tueksi

TIIVISTELMÄ

Susanna Archer ja Jasmin Pietarinen

Metroasemilta Helsingin päihdepalveluihin, Opas Huudikoutsit-hankkeeseen jalkautuvan päihdetyön tueksi

41 sivua ja 4 liitettä

Kevät, 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää jalkautuvaa haittoja vähentävää päihdetyötä. Yhteistyökumppanina toimi Irti Huumeista ry:n ja Kukunori ry:n yhteinen STEA-rahoitteinen Huudikoutsit-hanke. Hankkeelle on myönnetty rahoitus vuosille 2020–2022. Huudikoutsit ovat koulutettuja vertaisia, jotka jalkautuvat metroasemille ja niiden läheisyyteen. He kohtaavat päihteidenkäyttäjiä ja tarjoavat keskusteluapua ja ohjausta oikeiden palveluiden piiriin. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa helppokäyttöinen sähköisessä muodossa oleva opas jalkautuvan päihdetyön tueksi. Opas toimii huudikoutsien ohjauksen tukena heidän jalkautessaan.

Kehittämistyön aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja, joiden avulla opas on koottu vastaamaan juuri yhteistyökumppanin tarpeita. Oppaan sisällön laatimiseen on käytetty apuna internetiä tiedonhakuna. Opas sisältää julkisen ja kolmannen sektorin päihdepalveluita Helsingissä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu haittoja vähentävän päihdetyön, vertaisuuden ja jalkautuvan päihdetyön ympärille. Kirjallisuutta on kerätty erilaisista tietokannoista, kuten Medic ja Theseus. Lähdemateriaaleina on käytetty myös paljon kirjoja ja verkkolähteitä. Oppaasta tehtiin palautekysely haastatteleamalla huudikoutseja. Palautekyselyn perusteella opas on vastannut sen tarkoitusta, palautteet olivat yhteneväisiä keskenään ja opas on tullut päivittäiseen käyttöön.

Asiasanat: haittoja vähentävä päihdetyö, jalkautuva työ, opas, päihteet, päihdetyö, vertaisuus

ABSTRACT

Susanna Archer and Jasmin Pietarinen

From metro stations to substance abuse services in Helsinki, Guidebook to support outreach work for project Huudikoutsit

41 Pages and 4 appendices

Spring, 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services, Christian Youth Work

This thesis was made in collaboration with the three-year old project; Huudikoutsit, created jointly by Irti Huumeista ry and Kukunori ry. Project Huudikoutsit is funded by the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (Sosiaali- ja Terveysjärjestöjen Avustuskeskus, STEA).

Huudikoutsit are trained peer tutors who encounter drug users face to face at and near metro stations. They provide outreaching help by conversational therapy and guide services supporting healthcare and rehab of drug users. The aim of this thesis was to produce a user-friendly electronic guidebook to support outreach substance abuse work. The guidebook supports huudikoutsit in their outreach work to guide people.

The data collection method for the thesis development work was done by semi-structured interviews. The interviews helped to compile the guidebook to meet the needs of the collaborating organization. Contact details and basic information on the reference services in the guidebook were collected by web-based online search. The guidebook contains substance abuse services provided by public and third sectors in Helsinki.

Theoretical framework of this thesis is built around substance abuse work aiming towards harm reduction, peer support and outreach substance abuse work. Literature was collected from various databases such as Medic and Theseus. Feedback query concerning the guidebook was conducted by interviewing the actual target group, huudikoutsit. Received feedback results were consistent, resulting that the guidebook has answered the requirements of the collaboration organisation and it has been taken into everyday use.

Keywords: drugs, drug work, guide, harm reducing drug work, outreach work, peer

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ SUOMESSA.....	6
2.1 Huumeongelman ja alkoholin käytön laajuus	6
2.2 Suomalaisten huumeiden käyttö	7
3 KESKEISET KÄSITTEET	10
3.1 Haittoja vähentävä päihdetyö	10
3.2 Jalkautuva työ	12
3.3 Vertaisuus	13
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	14
4.1 Tavoite ja tarkoitus	14
5 HUUDIKOUTSIT-HANKE	16
5.1 Yhteistyökumppanina Huudikoutsit-hanke	16
5.2 Jalkautuminen ja jalkautuvien verkosto Helsingin Kurvin alueella.....	17
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISEN PROSESSI.....	18
6.1 Opinnäytetyön menetelmät ja tiedonhaku	19
6.2 Haastatteluiden menetelmät ja toteutus	19
6.3 Hyvän oppaan kriteerit	20
6.4 Yhteistyökumppanin alkuhaastattelu.....	20
6.5 Oppaan toteuttamisprosessi	21
6.6 Välihaastattelut palautteen keruun apuvälineenä.....	22
6.7 Palautekysely arvioinnin välineenä	24
6.8 Valmis opas	25
7 POHDINTA	27
7.1 Oppaan soveltaminen diakonia- ja kirkon nuorisotyössä	28
7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus ^[1]	29
7.3 Oma ammatillinen kasvu ja kehittyminen	31
7.4 Jatkokehitysideat	32

LÄHTEET	34
LIITE 1. Huudikoutsien alkuhaastattelu oppaan tarpeesta	38
LIITE 2. Projektipäällikön haastattelu	39
LIITE 3. Huudikoutsien välihaastattelu	40
LIITE 4. Palautekysely	41

1 JOHDANTO

Suomen huume tilanne koki ensimmäiset suuret muutokset 1900-luvulla, kun niin sanottu ensimmäinen ja toinen huumeaalto rantautuivat Suomeen. Ensimmäinen muutos koettiin 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, jonka jälkeen Suomen huume tilanne pysyi pitkälti muuttumattomana. Toisen huumeaallon rantauduttua Suomeen 1990-luvulla huumeiden käyttö ja siihen liittyvät haitat kohosivat aivan uudelle tasolle. (Päihdelinkki, 2021.) Tällöin huumeiden kokeilu ei rajoittunut enää kaupunkiympäristön nuorison käyttöön vaan trendi kasvoi ja levisi koko Suomessa. Nykyään huumeiden käyttö on yhä yleisempää ja yhä enemmän osana nuorten arkipäivää. Huumeiden käytöllä on myös vankka asema sekä juhlimiskulttuureissa että päihteiden ongelmakäytössä. (Rönkä & Markkula, 2020, s. 18.)

Tämän työelämälähtöisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Irti Huumeista ry:n ja Kukunori ry:n yhteiselle kolmivuotiselle Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) rahoituksen saaneelle Huudikoutsit-hankkeelle opas tukemaan jalkautuvaa päihdetyötä. Oppaan laatimisen tukena käytimme puolistrukturoitua haastattelumenetelmää ja tiedonhakua internetistä. Haastattelut toteutimme huudikoutseille ja hankkeen projektipäällikölle. Huudikoutsit ovat koulutettuja vertaisia ja jokaiselta huudikoutsilta edellytetään omaa päihde- tai rikostaustaa. Huudikoutsit käyvät noin kaksi kuukautta kestävän sosiaalialan ammatilaisen laatiman koulutuksen. Opas sisältää keskeisimpiä Helsingin julkisen ja kolmannen sektorin päihdepalveluita. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää jalkautuvaa haittoja vähentävää päihdetyötä ja edesauttaa saavutettavuutta palveluiden piiriin oppaan avulla. Opiskelemme myös kirkon alaa, minkä olemme huomioineet opinnäytetyöprosessissa. Valmis opas sisältää seurakunnan ja muun hengellisen toiminnan toimipaikkoja, sekä opas on sovellettavissa myös seurakunnan erilaisten työmuotojen tueksi.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, sillä suomalaisten huume kokeilut ja -asenteet ovat jatkuvassa murroksessa. Palvelut huumeiden käyttäjille eivät aina kohtaa käyttäjiä tai ne ovat huonosti saavutettavissa, kun niitä eniten tarvittaisiin.

Jalkautuvat huudikoutsit tuovat erilaiset päihdepalvelut oikean kohderyhmän tietoisuuteen luoden samalla toivoa kohdattaville omilla tarinoillaan. Yhteistyötoiminta oli meille ennestään tuttu, sillä suoritimme alkuvuodesta 2021 sosiaalialan syventävän harjoittelun Irti Huumeista ry:llä Huudikoutsit-hankkeessa. Harjoittelun aikana kokosimme huudikoutsien koulutuksen tueksi perehdytysoppaan, joka jaetaan jokaiselle uudelle huudikoutsille.

2 PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ SUOMESSA

Helsingin kaupungin etsivän lähityön koronakevään 2021 (2021) raportista käy ilmi, että kaduilla on näkynyt alkuvuodesta 2021 paljon uusia ja nuoria huumeiden käyttäjiä. Päihteiden käyttö, siihen liittyvä kaupankäynti ja väkivaltainen käyttäytyminen näkyivät katukuvassa selkeästi. Ihmisten huonovointisuus näkyi myös psyykkisenä oireiluna noin joka kolmannella kohdattavalla.

Suomessa päihdehuollon palvelujen ja toimenpiteiden järjestäminen ja kehittäminen kuuluu sosiaalihuollon osalta sosiaalilautakunnalle ja terveydenhuollon osalta terveyslautakunnalle. Lisäksi päihdehuoltolaki määrää jokaisen kunnan tehtäväksi järjestää päihdepalvelut sisällöltään ja laajuudeltaan vastaamaan kunnassa esiintyvää tarvetta. (L 41/1986 3. §.) Kuntien päihdepalveluita täydentävät kolmannen sektorin erilaiset palvelut.

2.1 Huumeongelman ja alkoholin käytön laajuus

Vuonna 2017 Suomessa oli amfetamiinia ja opioideja ongelmallisesti käyttäviä henkilöitä arvion mukaan 31 100–44 300. Määrä on kasvanut vuodesta 2010 lähtien. Päihdehuollossa vuonna 2018 huumeasiakkaista suurin osa oli miehiä (71 %) ja huumeita käyttävien asiakkaiden mediaani-ikä oli 34 vuotta. Päihdehuollon asiakkaista 52 prosentilla oli ainakin kolme ongelmapäihdettä. Asiakkaiden sosioekonominen asema on selkeästi heikko, koska vain 24 % heistä kävi töissä tai koulussa. Huumeita pitkään pistävillä käyttäjillä suurella osalla on C-hepatiittitartunta. 2000-luvulla tartuntatautirekisteriin kirjatut pistoksista välittyvät A- ja B-hepatiittitartunnat ja HIV-tartunnat ovat pysyneet samalla tasolla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2019 tekemän myrkytyskuolematilaston mukaan huumeisiin oli kuollut 189 henkilöä, vastaavasti huumeisiin kuolleita vuonna 2016 oli 133. (Rönkä & Markkula, 2020, s. 4.)

Alkoholin käyttö on Suomessa keskitasoa verrattuna muihin Euroopan maihin. Alkoholinkulutus on laskenut 2008 luvulta saakka, mutta Suomessa alkoholia

käytetään silti enemmän kuin esimerkiksi Kreikassa tai Italiassa, jotka ovat perinteisiä viinimaita. Suomi johtaa yhdessä Tanskan kanssa pohjoismaista vertailua alkoholinkulutuksessa. Alkoholinkulutus on laskenut 15 % vuoteen 2007 verrattuna. Tähän on vaikuttanut anniskelu- ja myyntiaikojen muutokset, viisi alkoholi-veron korotusta ja mainontasäännösten muutokset. Suomessa alkoholin vähittäismyynti on kivunnut Alkon alkoholimyynnin edelle. (Mäkelä ym., 2018, s. 17–19).

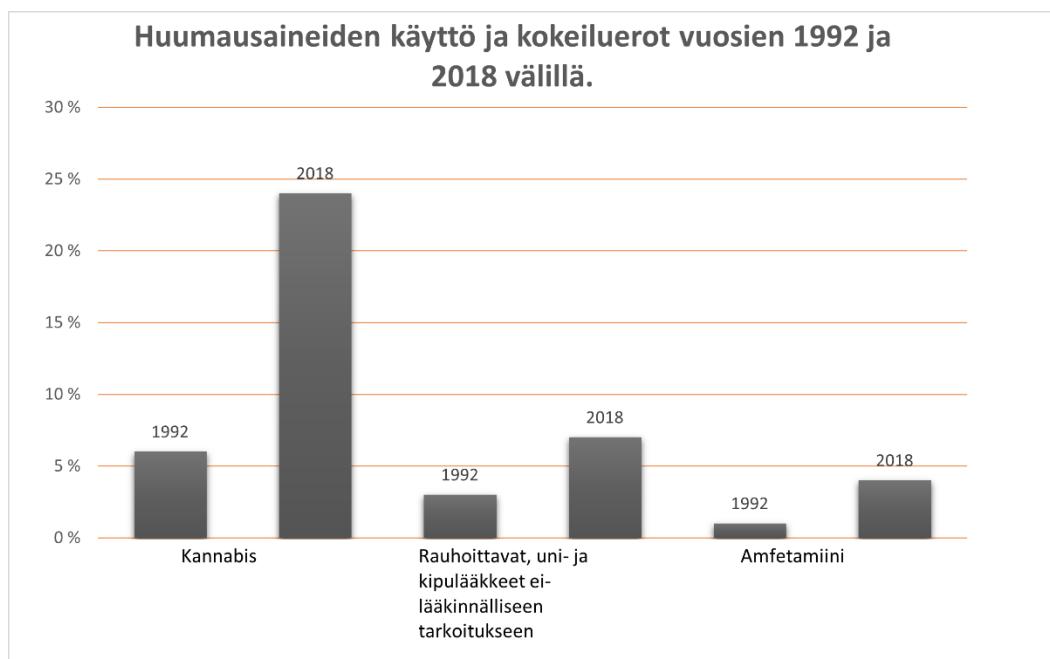
Laittomien päihteiden käyttö on ongelma koko Euroopassa. 15–64-vuotiaiden keskuudessa 23 miljoonaa oli käyttänyt kannabista, kokaiinia 4 miljoonaa, ekstaasia 2,6 miljoonaa ja amfetamiinia 2 miljoonaa henkilöä. Saman ikähaarukan kesken kannabista oli käyttänyt Suomessa 12,5 % väestöstä. Amerikkalaisessa pitkäkestoisessa koulutukseen liittyvässä tutkimuksessa, joka aloitettiin ennen oppilaiden lukioon menoa, todettiin päihteiden käytön alentavan kansalaisten koulutustasoa. Alhainen koulutustaso vuorostaan vaikuttaa ihmisten sosioekonomiseen asemaan ja voi johtaa jopa asunnottomuuteen. Laittomien päihteiden käytöllä on yhteys myös veren kautta tarttuviin sairauksiin, kuten HIV ja C-hepatiitti. Taudit voivat tarttua muun muassa liikaisten huumeneulojen välityksellä. (Onyeka ym., 2013, s. 1–2.)

2.2 Suomalaisen huumeidin käyttö

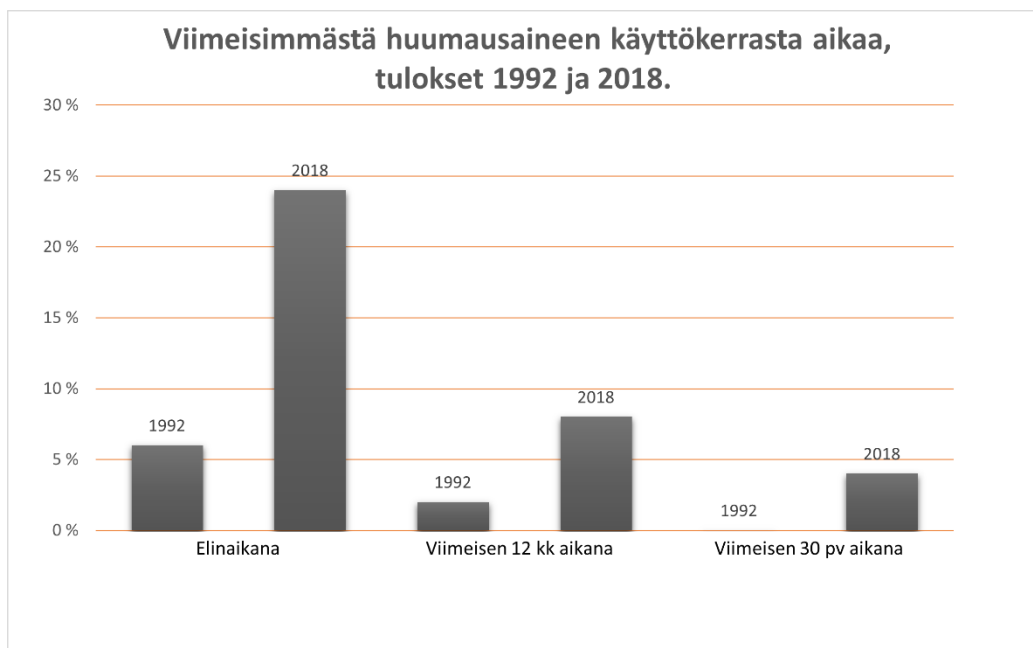
2018 vuoden huumeikyselyyn vastanneista 24 % kertoi kokeilleensa vähintään kerran elämänsä aikana jotakin huumetta. 12 kuukautta ennen kyselyä huumausaineita kokeilleita oli kahdeksan prosenttia ja viimeisen 30 päivän aikana kokeilleita oli kolme prosenttia. Suomen väestömäärään suhteutettuna tämä tarkoittaa, että suomalaisista noin 900 000 on joskus kokeillut huumeita. 300 000 henkilöä on kokeillut viimeisen vuoden aikana ja 120 000 henkilöä on kokeillut viimeisen 30 päivän aikana. Huumeikyselyn tulosten mukaan yhä useammalla suomalaisella on omakohtaista kokemusta huumeidin kokeilusta ja käytöstä. Huumeidin käyttö ja kokeilu on yleisempää miehillä kuin naisilla. (Karjalainen ym., 2020, s. 16.)

Suomalaisten huumeiden käyttöä on kartoitettu säännöllisesti väestötutkimuksilla. Kysely on aloitettu 1992 ja se on toteutettu neljän vuoden välein lähes muuttumattomana. Kysely on lähetetty satunnaisotannalla Suomen väestötietojärjestelmästä 15–69-vuotiaille Suomessa asuville henkilöille. Vuonna 2018 kysely on lähetetty 7000 ihmiselle, josta on saatu 3229 vastausta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019.)

Kannabiksen ja muiden laittomien huumausaineiden kokeilut ovat selkeästi nousussa. Vuonna 2018 noin joka neljäs, 24 % oli kokeillut kannabista, kun vuonna 1992 prosentit olivat jääneet kuuteen. Erityisesti huumeiden käyttö oli lisääntynyt 25–34-vuotiailla, heistä jopa 45 % ilmoitti käyttäneensä joskus elämässään jotain laitonta huumetta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019.) Havainnollistamme seuraavilla kuvioilla suomalaisten huumeasenteiden muutoksia sekä kokeilujen eroja vuosien 1992 ja 2018 välillä.

KUVIO 1: Suomen väestön kannabiksen ja muiden laittomien huumausaineiden kokeilleiden henkilöiden määrä prosentteina vuosina 1992 ja 2018. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019.)

KUVIO 2: Suomen väestön huumausaineiden viimeisimmästä käyttökerrasta kulunut aika prosentteina. Erot vuosilta 1992 ja 2018. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019.)

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen tekemällä jätevesitutkimuksella saadaan lähes reaaliaikaista tietoa huumeiden käytöstä jätevesiverkoston alueella. Nykyään tämä käsittää jopa 60 % koko Suomen väestöstä. Huumausaineiden käytön tutkiminen jäteveden kautta on ollut jo maailmalla käytössä 15 vuoden ajan. Tutkimukset ovat edelleen kehitysvaiheessa ja kehittyneillä analyysimenetelmillä saadaankin tutkimustietoa jopa muuntohuumeiden käytöstä. Jätevesitutkimuksia käytetään myös jossakin määrin tutkiessa esimerkiksi koronaviruksen, muiden tartuntatautien ja väestön hyvinvointia ja terveyttä kuvaavia tauti- ja elintapamarkkereita. Huumeiden käyttöä mitataan suurimmista kaupungeista ja niiden läheisyydestä aina parillisina vuosina, maaliskuussa ja marras–joulukuussa. Yhteiskunnan avautuessa koronaepidemian jälkeen vuonna 2020 tehtiin ylimääräiset jätevesitutkimukset touko–kesäkuussa ja elokuussa, tarkoituksella nähdä miten koronapandemia oli vaikuttanut huumeiden käyttöön. Yhtenä merkittävimpänä havaintona oli huumausaineiden selkeästi suurempi käyttö Etelä-Suomen kaupungeissa muihin Suomen kaupunkeihin verrattuna. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021a.)

Jätevesitutkimuksen mukaan Helsingin Viikinmäen puhdistamon pitkäaikaisseurannassa havaittiin, että amfetamiinia ja kokaiinia käytettiin vuonna 2020 enemmän kuin koskaan aiemmin. Amfetamiinin käytön määrät ovat olleet pandemiasta aiheutuneista poikkeusajoista huolimatta kasvussa. Amfetamiinin käyttö on jopa kuusinkertaistunut vuodesta 2012. (Rönkä & Markkula, 2020, s. 32–35.) Tarkasteltaessa kymmentä jätevesitutkimuksessa alusta saakka mukana ollutta kaupunkia ja niiden lähiseutua, voidaan todeta amfetamiinin, metamfetamiinin, kokaiinin ja MDMA:n yhteenlasketun käyttömäärän kolminkertaistuneen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Maaliskuussa 2021 Helsingin ja sen lähiseutujen mittaustuloksissa saatiin myös koko mittaushistorian suurimmat mittaustulokset amfetamiinin käytöstä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2021a.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys rakentuu jalkautuvan päihdetyön ympärille. Valitsimme kolme käsitettä, joiden ympärille opinnäytetyömme pääasiallisesti kietoutuu. Käsitteet olivat haittoja vähentävä päihdetyö, jalkautuva työ ja vertaisuus. Vaikka haittoja vähentävä päihdetyö ja jalkautuva työ kulkevat usein käsi kädessä, näimme hyväksi erotella ne työssämme toisistaan ja paneutua kumpaankin käsitteeseen erikseen vielä syvemmin.

3.1 Haittoja vähentävä päihdetyö

Haittoja vähentävän päihdetyön malli perustuu ihmisoikeuksiin ja oikeudenmukaisuuteen. Malli keskittyy oikeudenmukaisuuteen, positiiviseen muutokseen ja ihmisten kanssa työskentelyyn ilman tuomitsemista, syrjintää tai pakottamista esimerkiksi huumeiden käytön lopettamiseen tuen edellytyksenä. (Harm reduction international, 2021.) Päihteitä käyttävien ihmisten kanssa tehtävä haittoja vähentävä päihdetyö on työmuoto, jossa autetaan ja tuetaan ihmistä muuttamaan hänelle itselleen ja ympäristölleen haitalliset tavat ja teot vähemmän haitallisiksi

ja samalla kohentaa heidän omaa elämänlaatuaan. Haittoja vähentävässä työssä tavoitellaan myös yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia niin, että huumeita käyttävät voisivat kokea olevansa osa yhteiskuntaa ja heillä olisi siihen mahdollisuus ja huumeiden käytön haitat olisivat mahdollisimman pienet. (Ovaska & Koskela, i.a.) Haittoja vähentävässä toiminnassa pyritään auttamaan päihde- ja mielenterveysasiakkaita jäämästä palveluiden ulkopuolelle syrjäytyneisyyden tai mielenterveysongelmien vuoksi.

Haittoja vähentävä toiminta on pitkälti suhteiden luomista, huumausaineiden käytöstä johtuvien haittojen rajoittamista, asiakkaiden ohjausta ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavan sosiaali- ja terveysneuvonnan antamista sekä lääkkeellistä korvaushoitoa että pistovälineiden vaihtoa. (Päihdelinkki, 2015.) Laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu ensisijaisesti julkiselle sektorille. Työtä on kuitenkin tehtävä yhteistyössä kolmannen sektorin eli järjestöjen ja seurakuntien kanssa.

Ehkäisevää päihdetyötä johtaa koko maassa sosiaali- ja terveysministeriö. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos ohjaa ja kehittää sitä yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Aluehallintovirastot suunnittelevat, kehittävät ja ohjaavat alueiden työtä ehkäisevän päihdehuollon kontekstissa. Aluehallintoviraston kanssa alueellista tukea antavat muun muassa kuntayhtymät ja sairaanhoitopiirit. Nyt kun Marinin hallituksen sote-uudistus meni läpi, tulevaisuudessa yhteistyötä aluehallintoviraston kanssa tekevät myös hyvinvointialueet. Päävastuu paikallisesti tehtävästä ehkäisevästä päihdehuollosta on kunnilla. Julkisen sektorin lisäksi järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat ovat kuitenkin todella isossa roolissa ehkäisevässä päihdetyössä tarjoten esimerkiksi keskusteluapua, vertaistukitoimintaa, jälkihoitoa päihdekuntoutujille ja vaikuttavat asenneilmapiiriin lisäämällä tietoa ja keskustelua päihteiden käytöstä. (Rönkä & Markkula, 2020, s. 46.)

3.2 Jalkautuva työ

Jalkautuva työ nähdään parantavan ja mataloittaman kynnystä hakeutua sosiaalipalveluiden piiriin. Jalkautuvan työmuodon avulla voidaan tuoda palveluiden ulkopuolelle jääneitä henkilöitä takaisin palveluiden luokse. Palveluiden saatavuus koetaan tärkeänä osatekijänä hyvinvointioikeuksien toteutumisen näkökulmasta. (Grymonprez ym., 2014.) Jalkautuva työ voidaan ymmärtää monin eri tavoin. Jalkautuvasta työstä voidaan puhua tilanteissa, jossa työntekijä poistuu toimistotiloista ja kohtaa asiakkaan esimerkiksi hänen kotonaan, kahvilassa tai työntekijä siirtyy konkreettisesti jaloillaan sinne, missä asiakkaat ovat. Jalkautuvasta työstä voidaan käyttää myös termiä etsivä työ. (Männistö, 2012, s.125.)

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen PRO SOS -hanke, joka keskittyi aikuissosiaalityön jalkautumiseen ja matalankynnyksen palveluihin kehittämiskohteena, katsoi jalkautuvan työn ytimeksi sen, että jalkautuva työote mahdollistaa palveluiden ja ohjauksen tavoittavan erityisesti heikoimmassa asemassa olevat ihmiset. Kentällä tapahtuva kohtaaminen mataloittaa kynnystä avun saamiselle sekä asioiden hoitumiselle. Toimivalla jalkautumisen mallilla tavoitetaan palveluntarpeessa olevia henkilöitä ja ohjataan heitä palveluiden piiriin. Jalkautumisen tavat ja paikat tulisi miettiä aina tarkoin, jotta kohderyhmän tavoitettavuus olisi parhaimmillaan. Ihmiset tavoitetaan parhaimmin heidän omissa elinympäristöissään. Tämä luo kohtaamisesta usein epämuodollisemman, vapaamman ja läsnä olevamman ilmapiirin kuin kohtaaminen asiakkaan kanssa esimerkiksi toimistotiloissa. Kohtaaminen kentällä antaa myös kokonaisvaltaisemman käsityksen asiakkaan tilanteesta ja asioista. Liikkuva työntekijä mahdollistaa myös sen, että tapaamisten esteeksi ei tule esimerkiksi asiakkaan matkarakojen puute. (Pro sos., 2018.)

Huudikoutsit-hankkeen jalkautuminen on rajattu Helsingin ja myöhemmin opinnäytetyöprosessimme edetessä myös Espoon metroasemille ja niiden läheisyyteen. Metroasemien läheisyydessä tapahtuu paljon kohtaamisia päihteitä käyttä-

vien henkilöiden kanssa, joten alueet ovat hyvin keskeisiä sijainteja jalkautumiseen. Huudikoutsien tarkoitus on ohjata kohdattavia avun piiriin ja lisätä yleistä turvallisuudentunnetta metroasemilla sekä siten lisätä myös yleistä viihtyvyyttä.

3.3 Vertaisuus

Vertaistuki on omaehtoista ja vastavuoroista kokemusten vaihtoa, jossa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevat tai kokeneet voivat tukea toisiaan. Vertaistoiminta on kokemuspohjaan perustuvaa tietoa. Yhteiset kokemukset lisäävät ihmisten keskinäistä ymmärrystä. Parhaimmillaan vertaistuen avulla pystytään ymmärtämään paremmin menneisyyttä, sitoutua nykyhetkeen ja voidaan luoda toivoa tulevaan. Toisten selviytymistarinoiden kuuleminen on erityisen tärkeää etenkin yksinäisyyden hetkinä. Vertaistuki vähentää myös syrjäytymisen vaaraa sekä häpeän ja syyllisyyden tunteita. (Mielenterveystalo, i.a.)

Vertaistuki käsitteen rinnalla voidaan kuulla monesti myös käsite kokemusosaaminen. Kun ihminen on käynyt läpi samankaltaisia tilanteita, kertyy hänelle kokemusosaamista. Kokemusosaamisella tarkoitetaan oman kokemuksen tuomaa ymmärrystä, mitä vertaiset hyödyntävät ihmisten kohtaamisissa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b.) Kokemustoimijasta tai -asiantuntijasta puhuttaessa, tarkoitetaan erikseen koulutuksen saanutta henkilöä, jota huudikoutsit eivät pääasiassa ole.

Vertaisten kanssa keskustelu omista kokemuksista koetaan olevan helpompaa heidän oma kohtaisten kokemusten vuoksi. Usein ammattilaisia kohdatessa kynnys koetaan korkeammaksi, koska tieto on kirjasta opittua eikä perustu heidän omaan kokemukseen pohjaan. (Allen Jr, i.a.) Huudikoutseilta odotetaan omakohtaista kokemusta päihteistä- tai rikollisesta elämäntavasta irtaantumisesta. Sosiaalialan ammattihenkilöt ovat laatineet kaksi kuukautta kestävä koulutuksen, minkä huudikoutsit käyvät aloittaessaan työt.

Huudikoutsien omakohtainen kokemus päihteistä tai rikollisuudesta irrottautumisesta toimii hyvänä esimerkkinä ja luo toivoa kohdattaville, jotka edes miettivät

päihteistä tai rikollisesta elämäntavasta irrottautumista. Harjoittelussa jalkautuimme huudikoutsien kanssa ja kohtaamisissa korostui vertaistuen merkitys huomattavasti. Kohdattavat halusivat usein keskustella juuri vertaisten kanssa, kun meitä sosiaalialan opiskelijoita lähestyttiin hieman varauksella ja erilaisilla asioilla. Kokonaisvaltainen kohtaaminen olisi ollut haasteellista ilman vertaisten läsnäoloa.

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteiden lisäksi asetimme myös ammatillisen kasvun tavoitteita. Määrittelimme opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoituksen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta ne tukisivat ja ohjaisivat meitä opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa oikeaan suuntaan.

4.1 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen ja tarkoituksena oli laatia Huudikoutsit-hankkeeseen jalkautuville vertaistyöntekijöille opas. Olemme koonneet oppaaseen erilaisia Helsingin alueen keskeisimpiä matalankynnyksen julkisen ja kolmannen sektorin päihdepalveluita vastaamaan kohderyhmän tarpeita. Käytimme oppaan koontiin menetelmänä puolistrukturoituja haastatteluita, mitkä suoritimme huudikoutseille.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää jalkautuvaa haittoja vähentävää päihdetyötä. Tavoitteena oli tukea oppaan avulla huudikoutseja heidän jalkautuessaan metroasemille ja niiden läheisyyteen ja nopeuttaa heidän ohjaustilanteitaan selkeällä ja helppokäyttöisellä materiaalilla. Teimme tiivistä yhteistyötä koko opinnäytetyömme prosessin ajan huudikoutsien kanssa, jotta opas tulisi vastaamaan mahdollisimman hyvin heidän tarpeitaan. Tavoitteenamme oli myös tehdä sellai-

nen opas, joka on sovellettavissa missä tahansa jalkautuvassa päihdetyössä Helsingin alueella. Opas tehtiin verkkoversioksi ja on siksi uusien tietojen valossa helppo ja nopea päivittää. Verkkoversiona opasta pystyy jakamaan helposti myös muillekin jalkautuvaa päihdetyötä tekeville toimijoille.

Ammatillisen kasvun tavoitteenamme oli syventää omaa tietämystämme päihdetyöstä ja Helsingin erilaisista päihdepalveluista. Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali-, terveys- ja kirkon alan opinnäytetöiden lähtökohtana on kehittää ammattialaa ja alan palveluita sekä asiakastyötä. Tavoitteena on myös, että opinnäytetyöt liittyvät työelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioprosesseihin. (Helminen ym., 2020.)

4.2 Aiemmat samankaltaiset oppaat

Opinnäytetyön alussa aihetta miettiessä löysimme ennestään yhden oppaan, mikä oli hyvin samankaltainen kuin tuottamamme opas. Opas olikin huudikoutsien käytössä, mutta se koettiin toimimattomaksi. Oppaan päivittäminen oli jäänyt jälkeen ja koronapandemian seurauksena monen toimipaikan aukioloajat olivat muuttuneet. Myös huudikoutsien kokemuksien mukaan moni yhteystieto oli jäänyt päivittämättä. Opinnäytetyöprosessin edetessä ilmestyi myös opas asunnottomille helsinkiläisille. Helsingin asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämishanke yhteistyössä neljän eri kolmannen sektorin toimijan kanssa julkaisi oppaan, joka sisältää sosiaali- ja terveyspalveluja asunnottomille helsinkiläisille. Kyseinen opas on koottu vain julkisen sektorin palveluista, joten sen sisältö on kovin suppea verrattuna oppaaseemme. Yksi suurimmista eroista oppaassamme muihin olemassa oleviin oppaisiin on sen sisältämät seurakunnan palvelut.

Oppaan julkistamisvaiheessa edellisenä päivänä ilmestyi Helsingin kaupungin kehittämishankeen tuloksena, Minne mennä? -opas, jonka yhteistyökumppanimme oli ottanut myös käyttöön. Tämä hämmensi meitä ja pelästyimme, että olimme tehneet turhaa työtä. Perehtyessämme kyseiseen oppaaseen, huomasimme sen kuitenkin sisältävän vain julkisen sektorin toimipisteitä. Vaikka meidän

tekemästä oppaasta löytyi osittain samoja toimipisteitä, tulimme lopputulokseen, että meidän oppaamme yhdessä heidän oppaansa kanssa täydentävät toisiaan.

5 HUUDIKOUTSIT-HANKE

Yhteistyökumppanimme oli meille jo entuudestaan tuttu, koska teimme sosiaalialan syventävän harjoittelun Huudikoutsit-hankkeessa. Pääsimme jalkautumaan ensimmäisten huudikoutsien mukana. Melko nopeasti huudikoutsien aloitettua jalkautumisen nousi esiin tarve yhdelle selkeälle materiaalille, joka tukisi ohjaustilanteita.

5.1 Yhteistyökumppanina Huudikoutsit-hanke

Työelämäkumppanimme on Irti Huumeista ry. Huudikoutsit-hanke on Irti Huumeista ry:n ja Kukunori ry:n yhteinen kolmivuotinen hanke. Opas tehtiin huudikoutsien käyttöön. Irti Huumeista ry on toiminut vuodesta 1984. Järjestössä tehdään työtä huumehaittojen vähentämiseksi sekä huumeita käyttävien elämänlaadun edistämiseksi. Irti Huumeista ry:n toiminnan tarkoitus on vähentää ja ehkäistä huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja niin yksilökohtaisesti kuin yhteiskunnallisesti (Irti Huumeista ry, i.a). Kukunori ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton voittoa tavoittelematon rekisteröity yhdistys. Kukunori toimii STEAn rahoituksella. Toiminnan lähtökohdat perustuvat luovuuteen, avoimuuteen ja pokkaan tehdä ja kokeilla asioita eri tavoin kuin muut toimijat. Kukunorin toimintatapoja ovat kokeilukulttuuri, muutosmuotoilu ja kulttuurin tekeminen yhdessä. Kukunorilla tehdään työtä erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten eteen, muun muassa kehittämällä välineitä, menetelmiä ja ratkaisuja, millä voidaan luoda hyvinvointia. Yksi Kukunorin kehittämä toiminta on kävelyfutis. Kävelyfutiksen tavoitteena on edistää päihde- ja mielenterveys kuntoutujien hyvinvointia matalan kynnyksen toiminnan avulla. (Kukunori ry, i.a.)

Yhteyshenkilönä opinnäytetyöprosessissa on toiminut Huudikoutsit-hankkeen projektipäällikkö Mirka Haili. Tiivis yhteistyömme on kestänyt koko opinnäytetyöprosessin ajan. Huudikoutsit-hankkeeseen on koulutettu vuoden 2021 aikana 11 uutta huudikoutsia. Huudikoutsit kirjaavat kohtaamisia ylös anonymiteettiä kunnioittaen Webropol-kyselytyökalun avulla. Vuoden 2021 huhtikuusta marraskuuhun heillä on ollut kohtaamisia yhteensä 2558. Kohtaamisiin on laskettu yhteen Helsingin ja Espoon alueen kaikki kohtaamiset. Suurin osa huudikoutsien kohdattavista on ollut 30–62-vuotiaita päihteitä käyttäviä miehiä. Kohdattavia on ohjattu eniten erilaisiin matalan kynnyksen palveluihin, vertaistukeen ja päihdehoitoon. (Mirka Haili, projektipäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 4.11.2021.)

5.2 Jalkautuminen ja jalkautuvien verkosto Helsingin Kurvin alueella

Ihmisten kokonaisvaltainen huonovointisuuden näyttäytyminen on voimistunut katukuvassa koronapandemian seurauksena. Jalkautuva verkosto perustettiin koronan seurauksena Helsingin Sörnäisiin, Kurvin alueelle keväällä 2020, kun suurin osa matalan kynnyksen toimipisteistä päihteitä käyttäville asiakkaille suljettiin. Toimipisteet mahdollistivat tarvitseville muun muassa ruokaa sekä paikan levähtää ja peseytyä. Monet päihdekentällä työskentelevät toimijat siirsivät painopistettä kaduille ja jalkautuvaan työhön, jotta kaduilla olevat ihmiset saavat tarvitsewansa avun. Jalkautuvan verkoston tarkoituksena on tehdä yhteistyötä haittoja vähentävää päihdetyötä tekevien toimijoiden kesken. (A-klinikkasäätiö, 2020.)

Jalkautuvien verkostoon kuuluu eri toimipisteitä ja hankkeita. Jalkautuvien verkostossa tehdään yhteistyötä yli organisaatorajojen ja sillä on säännöllisiä tapaamisia. Tapaamisissa jaetaan jalkautumisen alueet, jotta vältetään päällekkäiseltä työltä. Verkoston tapaamisissa jaetaan tietoa myös kaduilla saaduista havainnoista, esimerkiksi huumeiden vähäisestä saatavuudesta, jolloin kaduilla voi olla enemmän vieroitusoireista kärsiviä kohdattavia. (Laasonen & Saukkonen, 2020.) Huudikoutsit kuuluvat Helsingin kaupungin päiväkeskus Symppiksen perustamaan jalkautuvaan verkostoon.

Huudikoutsit lähtivät jalkautumaan keväällä 2021. Jalkautumisen aluksi kohtauksilla kului paljon aikaa eri palveluiden ja yhteystietojen etsimiseen. Huudikoutsilla oli käytössä yksi opas ja sen lisäksi he hakivat tarvitsemansa tiedon internetistä. Jalkautuessa huomattiin, että käytössä oleva opas olisi päivittämisen tarpeessa minkä vuoksi siitä ei koettu olevan hyötyä. Huudikoutsit kokivat eettiseksi ongelmaksi antaa kohdattaville virheellisiä tietoja. Ongelman ilmettyä huudikoutsien tiedonhaku liittyen toimipisteisiin ja palveluihin tapahtui pääsääntöisesti internetistä hakemalla.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISEN PROSESSI

Tapasimme loppuvuonna 2020 opinnäytetyön yhteistyötahon, jolloin opinnäytetyöprosessi alkoi. Aloitimme työskentelyn tekemällä alkuhaastattelun huudikoutsille, jonka perusteella lähdimme luomaan opasta. Oppaan sisältöä varten keräsimme eri kautta tietoja Helsingin julkisen ja kolmannen sektorin päihdepalveluista. Haastatteluissa tuli ilmi erilaisia toimijoita, joita myös sisällytimme oppaaseen. Haastattelut olivat tärkeä osa oppaan työstöä, sillä halusimme sisällön vastaavan juuri sitä tarvetta, mitä huudikoutsit ovat havainneet jalkautuessaan.

KUVIO 3: Kuvio avaa opinnäytetyön oppaan toteuttamisprosessin.

6.1 Opinnäytetyön menetelmät ja tiedonhaku

Aloitimme tiedonhaun opinnäytetyön teoriaosuuksia varten keväällä 2021, kun opinnäytetyön aihe ja yhteistyökumppani oli sovittu. Alussa teimme yhdessä tiedonhakua ja määrittelimme hakutermit, joita käytämme. Tiedonhaun alkuvaiheessa osallistuimme koulun kirjaston järjestämiin erilaisiin tiedonhaun pajoihin, joista oli paljon apua prosessin eri vaiheissa. Oppaan rakentamisessa käytimme tiedonhakuna puolistrukturoituja haastatteluja. Etsimme verkosta tietoja Helsingin alueen päihdepalveluista, joita sisällytimme oppaaseen.

6.2 Haastatteluiden menetelmät ja toteutus

Käytimme haastatteluista aineistonkeruumenetelmänä työssämme. Haastattelumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua haastattelua, eli teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelumenetelmässä haastattelun aihepiiri on ennakoon määriteltä ja osa kysymyksistä on valmiiksi laadittuja, mutta kysymysten sanamuotoja ja järjestystä voidaan vaihtaa haastattelun aikana. Kyseinen menetelmä antaa tilaa tarkentaville lisäkysymyksille. (Opintokeskus Sivis, i.a.). Haastattelumenetelmä mahdollistaa siis haastattelutilanteessa haastattelijan ja haastateltavan välille syntyvän monipuolisen vuorovaikutuksen (Näpärä, 2017). Tunsimme suurimman osan huudikoutseista jo ennestään, mikä vaikutti valitsemamme haastattelumenetelmään. Kävimme pohdintaa siitä, mikä menetelmä olisi luontevin kohdata heidät. Koimme, että liian virallinen ja asiatyylinen haastattelu olisi voinut olla enemmänkin poistyyntävää, kuin avoimempi keskustelu.

Haastattelumenetelmä voi antaa tilaa myös väärinymmärryksille, mutta laajojen keskustelujen ja tarkentavien kysymyksien avulla pyrimme välttämään ne. Teemahaastattelussa kysymysrunko on siis lähinnä haastattelijan muistilistana, joka joustaa tilanteen vaatiessa. Teemahaastattelu on myös siltä osin soveltuva käyttöömmme, että kysymyksemme liittyivät laatuina kuvailtaviin asioihin ja halusimme saada suoraan haastateltavien kokemuksista tulevaa tietoa. Jokaisen haastattelun jälkeen analysoimme vastaukset lajitellen ne teemoittain, hyödyntäen teema-

analyysiä. Teemoittelussa paikannetaan tutkimusongelman näkökulmasta tärkeimmät aiheet eli teemat (Eskola & Suoranta, 2008, s. 174–180).

6.3 Hyvän oppaan kriteerit

Rentola (2006, s. 92) korostaa oppaan merkitystä lukijalle. Sen tarkoitus on opettaa ja auttaa lukijaa tietämään uutta. Oppaan tekijän tulee miettiä oppaan lukijakohderyhmää ja miettiä heidän tarpeitaan. Tekijän on hyvä asettua lukijan rooliin ja unohtaa omat huolensa ja epävarmuutensa oppaan teon prosessissa. (Rentola, 2006, s. 92–93.) Haastatteluissa korostui huudikoutsien halu saada oppaasta mahdollisimman selkeä ja helppokäyttöinen. Pyrimme tähän muun muassa siten, että kieliasu on mahdollisimman selkeä ja lauseet lyhyitä. Loimme oppaan rakenteeseen selkeyttä myös samankaltaisella rakenteella alusta loppuun. Huudikoutsien toiveena oli myös saada väreillä selkeyttä oppaan sisältöön, joten jaoimme aiheet värikoodeittain. Opasta tehdessä on hyvä tehdä itselle ensin sisältösuunnitelma ja sen jälkeen sisällysluettelo (Rentola, 2006, s. 99). Lähdimme rakentamaan opasta tässä järjestyksessä.

6.4 Yhteistyökumppanin alkuhaastattelu

Tutkimusluvan saatuamme toteutimme huudikoutsien alkuhaastattelun yksilöhaastatteluina elokuussa 2021. Ajattelimme, että yksilöhaastatteluilla saisimme enemmän henkilökohtaisia ajatuksia tulevasta oppaasta. Yksilöhaastatteluilla voisimme myös ottaa jokaisen huudikoutsin yksilönä paremmin huomioon. Haastattelukysymyksiä ja haastattelumenetelmää miettiessä tuli ottaa huomioon kohderyhmä kenelle haastattelut tullaan tekemään. Kohderyhmämme oli huudikoutsit, koulutetut vertaiset, jotka tekevät haittoja vähentävää jalkautuvaa päihdetyötä. Haastattelukysymyksiä laatiessa kävimme paljon pohdintaa siitä, kuinka voimme ottaa huomioon eri toipumisvaiheissa olevat huudikoutsit.

Alkuhaastatteluissa kartoitimme huudikoutsien ajatuksia oppaan tarpeellisuudesta, ja visiota siitä millainen opas palvelisi juuri heidän tarpeitaan parhaiten.

Haastattelimme kolmea huudikoutsia. Tällä hetkellä huudikoutseja on enemmän, mutta koulutus oli vielä kesken, joten heillä oli kokemusta jalkautumisesta vasta vähän. Tästä syystä rajasimme haastattelut vain vuoden 2021 alussa jalkautumaan lähteneisiin huudikoutseihin. Ensimmäinen kysymys (ks. Liite 1) koski kohdattavien yleisimpiä tarpeita. Yleisimmin kohdattavien suurimmiksi haasteiksi koettiin ruoan ja peseytymisen tarve. Haastateltavat toivoivat oppaan sisältävän päiväkeskuksia, jotka sisältäisivät mahdollisuuden peseytymiseen, ruokailuun ja lepäämiseen. Kysyimme myös mistä huudikoutsit ovat löytäneet tietoa asiakkaiden ohjaamiseen (ks. Liite 1). Haastateltavat kertoivat, että he suorittavat erilaisten toimipaikkojen etsimisen googlesta.

Haastatteluissa korostui myös se, että kohdattava on helppo ohjata itselle tuttuun paikkaan, josta tietää saavan hyvää palvelua. Esimerkiksi päiväkeskus Sympis koettiin helpoksi paikaksi ohjata kohdattavat. Haastatteluissa korostui myös tärkeys mahdollisimman suoraan ohjaukseen oikeiden palveluiden piiriin. Tässä viitattiin sekä yleisesti päihdepalveluiden hajanaisuuteen että aiemmin heidän käytössään olevaan oppaaseen, jonka päivittäminen aukioloajoista ja yhteystiedoista oli kovin vajavaiset. Tahdoimme myös tietää, kuinka paljon huudikoutseilta kuluu aikaa erilaisten toimipaikkojen löytymiseen kohdatessa (ks. Liite 1). Vastaajat kokivat jokainen omat tietotekniset taitonsa hieman eri tasoisiksi. Toiset vastaajat kokivat, että eivät omista tietoteknisiä taitoja juuri ollenkaan, kun toiset kokivat tietotekniset taitonsa paremmiksi. Jokainen huudikoutsit koki, että tietojen etsimiseen menevä aika on sidoksissa henkilön tietoteknisiin taitoihin.

6.5 Oppaan toteuttamisprosessi

Lähdimme kokoamaan opasta heti ensimmäisten haastatteluiden jälkeen elokuussa 2021. Pyrimme löytämään kohderyhmällemme kohdistettuja Helsingin alueiden keskeisimpiä julkisen ja kolmannen sektorin toimipaikkoja. Kävimme tässä työvaiheessa paljonkin pohdintaa siitä, mitä toimipaikkoja oppaaseen sisällytetään. Emme halunneet oppaan sisällön palvelevan meidän tarpeitamme vaan nimenomaan jalkautuvien vertaisten tarvetta. Tehtyämme alustavat päätökset oppaan sisällön suhteen, kävimme jokaisen palvelun verkkosivut läpi ja etsimme

mahdollisimman uusia tietoja palvelujen aukioloajoista ja yhteystiedoista. Mikäli palveluiden internet sivuilta ei löytynyt kuukautta uudempaa päivitystä aukioloajoista tai yhteystiedoista varmistimme puhelimitse tietojen ajantasaisuuden.

Opasta tehdessä meidän tuli myös huomioida sen helppo- ja nopeakäyttöisyys. Myös huudikoutsien eritasoiset tietotekniset taidot tuli ottaa huomioon jo oppaan suunnitteluvaiheessa. Loimme oppaaseen selkeyttä jaotteleamalla palvelut kohdattavien erilaisten tarpeiden mukaan. Oppaaseen on eritelty esimerkiksi palvelut, missä voi asioida päihtyneenä ja missä ei. Päihteidenkäyttö Helsingin alueella on ollut nousussa jo pitkään. Jokaisen päihteidenkäyttäjän tarpeet ovat erilaisia. Toiset kohdattavat voivat haluta esimerkiksi apua päihteidenkäytöstä irrottautumiseen, kun toisilla voi sen hetkinen tarve olla ennemmin matalan kynnyksen ja haittoja vähentävän päihdetyön toimipisteisiin.

6.6 Välihaastattelut palautteen keruun apuvälineenä

Toisen haastattelun toteutimme huudikoutseille lokakuussa 2021. Tässä vaiheessa oppaan ensimmäinen versio oli ollut kaksi viikkoa huudikoutsien käytössä jalkautuessa. Toisen haastattelun toteutimme tietoisesti parihaastatteluna ja saimme haastateltua yhteensä kuusi huudikoutsia. Huomasimme, että jokaisessa haastattelutilanteessa toinen pareista nousi enemmän ääneen, jolloin toinen jäi hieman taka-alalle. Ajattelimme parihaastattelun avaavan enemmän keskustelua, mutta sitä ei juurikaan syntynyt. Toisen haastattelun aikaan jokainen huudikoutsi oli päässyt jalkautumaan jo useammin, joten haastattelimme kaikkina päivänä töissä olleet Huudikoutsit-toiminnan vertaistyöntekijät.

Haastattelukysymykset koskivat oppaan helppokäyttöisyyttä, käytännöllisyyttä, haastateltavien näkemyksiä oppaan hyvistä ja huonoista puolista sekä mahdollisesti oppaasta puuttuvia tärkeitä toimipaikkoja. (ks. Liite 3.) Valitsimme nämä kysymykset, koska halusimme tietää, onko meidän näkemyksemme huudikoutsien kanssa samassa linjassa oppaan sisällön suhteen. Halusimme myös varmistua, että olemme ymmärtäneet yhteistyökumppanimme toiveet ja tarpeet oikein.

Tässä vaiheessa oppaan työstöä oli vielä mahdollista tehdä tarvittaessa suurempiakin muutoksia.

Haastatteluvastaukset olivat yhteneväisiä ajatuksesta, että opas on todella selkeä, nopea-, ja helppokäyttöinen. Haastateltavat kokivat, että kadulla kohdatessa tulee kohdattavia ohjattua myös itselle vieraampiin toimipaikkoihin oppaan ansiosta. Oppaaseen toivottiin lisättävän kaksi toimipaikkaa lisää, Stop Huumeille ry ja Kumppanuustalo Harjula. Stop Huumeille ry:llä velvoitetaan asiakkailta täyttä päihteettömyyttä, mihin lasketaan myös opioidikorvaushoidon piirissä olevat henkilöt (Stop Huumeille ry, i.a.). Kumppanuustalo Harjula edellyttää myös asiakkailta päihteettömyyttä ja heidän asiakaskuntansa on hieman iäkkäämpää. Joten ajattelimme oppaan suunnitteluvaiheessa, että nämä toimipaikat jätetään oppaasta pois. Opas tulee huudikoutsien käyttöön ja haastatteluilla meidän oli tarkoitus kartoittaa juuri heidän tarpeitaan, joten lisäsimme kyseiset toimipaikat oppaaseen.

Haastattelimme hankkeen projektipäällikköä Hailia oppaan ensimmäisen version käyttöönoton jälkeen. Haastattelun tavoite oli saada sekä ammatillinen näkökulma että projektipäällikön mahdollisia muita ajatuksia oppaasta. Kysymyksemme koski oppaan soveltumista muuhunkin jalkautuvaan päihdetyöhön, mahdollisia eettisiä haasteita ja puutteita sekä mahdollisia muita ajatuksia tai kommentteja. (ks. Liite 2.) Haastateltavamme oli tyytyväinen oppaaseen ja koki sen soveltuvan sellaisenaan tueksi kaikkeen jalkautuvaan työhön ja toimivan hyvänä tarkistuslistana myös henkilöille, joilla on mahdollisesti enemmänkin kokemusta jalkautuvasta työstä. Haastateltava koki, että opas on rakennettu oikealle tarpeelle ja erilaisten kohdattavien tarpeiden mukaan jaottelu turvaa ohjauksen tapahtuvan oikeisiin paikkoihin.

6.7 Palautekysely arvioinnin välineenä

Suoritimme palautekyselyn huudikoutseille oppaasta marraskuussa 2021. Kysymykset koskivat oppaan käytännöllisyyttä ja mahdollisia puuttuvia palveluita. Halusimme tietää myös, kuinka paljon huudikoutsit ovat käyttäneet työssään opasta. (ks. Liite 4.) Saavuttuamme haastattelemaan huudikoutseja ilmeni keskusteluissa ennen haastatteluiden aloittamista, että opas ei ollutkaan ollut käytössä niin pitkään kun olimme ajatelleet. Hankkeen sisällä tapahtuvan työntekijä muutoksen vuoksi oppaan lataaminen huudikoutsien puhelimiin oli viivästynyt. Oppaan vähäisen käytön vuoksi haastattelimme paikalla olleet neljä huudikoutsia pareittain yksilöhaastatteluiden sijaan. Parhaimmassa tapauksessa onnistuneessa dialogissa syntyy uusia näkökulmia ja dialogi voi rikastuttaa ja syventää osallistujien näkemyksiä käsiteltävistä aiheista (Suomen ev.lut. Kirkko, i.a.-a). Emme kuitenkaan saaneet kaikkia huudikoutseja haastateltua, joten emme tiedä tarkkoja lukuja siitä, kuinka monella opas on käytössä. Haastatellut huudikoutsit olivat myös juuri valmistuneita, joten heidän jalkautumisten määrä oli vielä vähäinen. Huudikoutsit kokivat kuitenkin oppaan tulevan jollain tavalla käyttöön tulevaisuudessa jalkautumisten lisääntyessä. Oppaan koettiin kuitenkin olevan hyvä tuki jalkautumisessa, johon voi aina palata ja mahdollisesti varmistaa esimerkiksi toimipaikkojen yhteystietoja. Opas koettiin käytännönläheiseksi ja kattavaksi.

Aiemmin haastatteluissa ei ilmennyt tarvetta asunnottomien palveluille, mutta palautekyselyssä tarve nousi selkeästi esiin. Palautekyselyä tehdessämme elettiin marraskuuta 2021 ja ilmat olivat jo viilenneet. Uskomme tämän vaikuttavan vahvasti tarpeeseen saada oppaaseen yö majoitusta tarjoavia toimipaikkoja. Haastatteluissa keskustelua herätti myös ajatus, voisiko opasta soveltaa esimerkiksi metroasemien järjestyksenvälvojen käyttöön. Tämä voisi tuoda myös heidän kohdattavilleen tunteen tulla tarpeidensa kanssa kuulluksi, toisin kuin esimerkiksi pelkkä metroasemalta ulos häätäminen.

6.8 Valmis opas

Opas sisältää Helsingin julkisen ja kolmannen sektorin sosiaali-, terveys- ja päihdepalveluita. Opas ei sisällä neljännen sektorin palveluita, sillä haastatteluiden ja erilaisten tiedonhakujen perusteella ei kohderyhmälle ole keskeisiä toimijoita Helsingin alueella. Neljäs sektori on itseohjautuvaa vapaata kansalaistoimintaa ja ei ole näin sidoksissa järjestöihin (Talvela, 2019). Tyypillistä neljännelle sektorille on nopeus ja ketteryys, samanmieliset voivat kohdata esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja toiminta voi alkaa nopeasti ilman, että tarvitsee käyttää esimerkiksi rahoitushakemuksiin tai muihin paperitöihin aikaa tai vaivaa. Neljännen sektorin toimintaan voidaan lukea esimerkiksi kaupunkiaktivismi ja turvapaikanhakijoiden kotimajoitusverkostot. (Talvela, 2019.)

Opas on jaettu aiheittain eri otsikoiden ja värikoodien alle. Aiheet ovat kohdattavien tarpeiden mukaan otsikoitu. Opas sisältää sekä päihteettömiä päiväkeskuksia että päiväkeskuksia, joissa voi asioida päihtyneenä. Oppaan muu otsikointi on jaoteltu sisällöltään seuraavasti; neulanvaihto, ruoka, pyykinpesu, yöpyminen/levähdys, päihdepoliklinikka, nuoret, monikulttuuriset asiakkaat ja asunnottomien palvelut. Sisällysluettelo kattaa kaikki otsikot alleen ja otsikkoa painamalla tiedosto siirtyy suoraan oikeaan kohtaan. Lisäksi ensimmäisillä sivuilla on päivystäviä puhelinnumeroita. Koimme, että päivystävien tahojen puhelinnumerot ovat hyvä sijoittaa oppaan ensimmäiselle sivulle, sillä sieltä ne ovat nopeasti löydettävissä niitä tarvittaessa. Keräämämme puhelinnumerot ovat hätäkeskus, myrkytystietokeskus, päihdeneuvontapalvelu, terveysneuvontapuhelin ja terveydenhuollon päivystysapu.

Jokaisella huudikoutsilla on työpuhelin, josta opas löytyy verkkoversiona. Tarvittaessa sen voi myös tulostaa mukaan lähtiessään jalkautumaan. Koronapandemia opetti myös siihen, että toimipisteiden aukioloaikoja on toisinaan vaikea saada selville. Oppaan ollessa digitaalisena, sitä on helppo päivittää yhteen tiedostoon ja näin ajantasainen tieto on jokaisella huudikoutsilla. Opas ei sisällä toimipaikkojen internet sivuja, sillä huudikoutsit ei kokenut niitä tarpeellisiksi.

Huudikoutsit kertoi kohdattavien tarvitsevan yleisesti toimipaikkojen puhelinnumeroita tai osoitteita. Huudikoutsit kertoivat myös havainneen kaduilla, ettei monellakaan päihteidenkäyttäjällä ole toimivaa puhelinta tai internet yhteyttä. Tällaisissa tilanteissa huudikoutsit soittavat yhdessä kohdattavien kanssa työpuhelimestaan toimipaikkoihin.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme kohderyhmä oli meille ennestään tuttu aikaisemmin suoritettujen harjoittelujen ansioista. Päihdetyö kiinnosti meitä kumpaakin, joten opinnäytetyömme aihe oli meille antoisa ja mielenkiintoinen. Huudikoutsitoiminta ja konteksti kokonaisuudessaan oli meille tuttua jo ennen opinnäytetyö prosessia. Pohdimme, saammeko kirjoitettua kaiken oleellisen raporttiin, jotta henkilö jolle aihe on uusi, saa mahdollisimman kokonaisvaltaisen käsityksen aiheesta. Huomasimme koko opinnäytetyön prosessin aikana jatkuvan ammatillisen kehityksen, vaikka aihe oli meille ennestään tuttu.

Opinnäytetyön tavoitteet onnistuivat hyvin palautekeruun sekä muiden saatujen palautteiden perusteella. Huudikoutsit kokivat oppaan olevan hyvä lisä ja turva jalkautuessa, johon voi tarvittaessa aina palata. Hankkeen projektipäällikön palaute oli hyvää. Hän sanoi odottaneensa hyvää, mutta saaneensa vielä parempaa. Lopullisen oppaan käyttöönoton jälkeen saimme kyselyjä mahdollisesta oikeudesta tutustua ja käyttää opasta myös muissa jalkautuvan ja haittoja vähentävän päihdetyön konteksteissa. Jaoimme oppaan kumppanuustalo Harjulassa työskentelevälle henkilölle, mutta emme tiedä kuinka suureen käyttöön opas on lopulta heillä päätynyt. Mielestämme pääsimme kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä asettamiimme tavoitteisiin. Opas pääsi heti käyttöön, se koettiin selkeäksi ja helppokäyttöiseksi ja sen käyttö nopeuttaa huudikoutsien ohjaustilanteita. Opinnäytetyön laajempi tavoite oli lisätä Helsingin alueen päihdepalveluiden saavutettavuutta. Opas toimii yhtenä ohjauksen apuvälineenä jalkautuvassa päihdetyössä ja on täten osana edistämässä palveluiden saavutettavuutta.

Pohdimme sulkutilanteen ja huumausaineiden käytön hetkellisen laskun olevan yhteydessä maiden rajojen sulkemiseen ja matkustamisen vaikeutumiseen. Huumausaineiden salakuljettaminen oli selkeästi vaikeutunut matkustajaliikenteen vähennyttä.

7.1 Oppaan soveltaminen diakonia- ja kirkon nuorisotyössä

Diakoniatyössä diakonit kohtaavat ihmisiä vaikeissa elämäntilanteissa. Ihmiset, jotka hakeutuvat diakonian vastaanotolle, käyvät läpi monenlaisia suruja ja kriisejä. Yleisimmät syyt ovat: yksinäisyys, taloudelliset vaikeudet, päihteiden väärinkäyttö ja sairastuminen. Diakonian työ ei ole pelkästään hädässä auttamista vaan myös juurisyihin vaikuttamista. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b) Yhtenä diakoniatyön muotona on päihdetyö, jossa diakoninen näkökulma on päihdeongelmaisten ja heidän läheistensä tukeminen. Keskeisinä menetelminä on yksilötyö, ryhmät ja tuettu asuminen. (Helin ym., 2010, s. 50–51.)

Opas voi toimia myös diakonin apuvälineenä ohjatessa asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin. Opas voi olla diakonilla mukana jalkautuessa esimerkiksi ruokajakoihin, jossa hän kohtaa myös apua tarvitsevia ihmisiä. Opas soveltuisi hyvin myös erityisdiakoniatyöhön, jota on Hermannin Diakoniatalon varustamalla. Kyseinen talo tarjoaa erityispalveluja kaikille päihde- ja rikostaustaisille, asunnottomille ja paperittomille ja heidän läheisilleen (Helsingin seurakunnat, 2021). Eri-tyisdiakonian diakonityössä toimitaan asunnottomien, syrjäytyneiden päihteidenväärinkäyttäjien, vangittujen ja heidän läheistensä kanssa. (Koski & Kostiainen, i.a., s. 52.)

Tuottamamme opas on sovellettavissa myös kirkon diakonia- ja nuorisotyöhön. Opas soveltuu sellaisenaan esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyössä toimivaan palveluoperaatio Saappaan toiminnan tueksi. Saapas on etsivää nuorisotyötä, joka jalkautuu sinne missä nuorisoa liikkuu. Saapasta koordinoi Lasten ja nuorten Keskus ry ja toimintaa ohjaa seurakunnan nimeämä henkilö tai henkilöt. (Lasten ja nuorten keskus, i.a.) Korona pandemian johdosta seurakunnan nuorisotiloja on jouduttu sulkemaan paljon, mistä syystä kirkon nuorisotyöntekijöitä on lähtenyt jalkautumaan yhä enemmän kaduille kohdatakseen nuoria (Repo, 2021). Opas olisi hyvä lisäys myös seurakunnan muunkin jalkautuvan nuorisotyön tueksi. Nuoret ovat havaintojen mukaan voineet hie- man huonommin koronan seurauksena, jolloin myös erilaiset oppaasta löytyvät apua tarjoavat tahot tulevat näille nuorille tarpeeseen.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Olemme tehneet opinnäytetyöhön liittyviä erilaisia valintoja ja päätöksiä ammatikorkeakoulujen eettisiin suosituksiin nojaten. Eettisiin ohjeistuksiin kuuluu perehtyminen opinnäytetyön aihepiiriin ja hyvä tieteellinen käytäntö. (Arene, 2018.) Vaikka aihepiiristä oli ennestään jonkin verran tietoa, pyrimme laajentamaan tietämystämme opinnäytetyöprosessin aikana erilaisiin artikkeleihin ja tieteellisiin tutkimuksiin perehtymällä. Pyrimme käyttämään mahdollisimman luotettavia lähteitä ja uutta tietoa. Arene (2018) eettisissä suosituksissa sanotaan tarvittavista tutkimusluvista. Hankimme tarvittavan tutkimusluvan ennen haastatteluja. Haastatteluissa korostimme vapaaehtoisuutta ja haastattelujen keräämistä nimettöminä. Pysyimme suunnitellussa aikataulussa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Aineistojen säilyttäminen ja tuhoaminen tapahtui myös eettisten ohjeistuksien mukaan. Valmis opinnäytetyö ja opas julkaistaan Theseukseen.

Sosiaalialan eettiseen osaamiseen kuuluu taito edistää yhdenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle (Diak, i.a.-a). Koemme oppaan avulla edistävämme yhdenmukaisuutta ja tasa-arvoa. Opas tuo apua heikoimassa asemassa olevien ihmisten elämään kohtaamisien ja oikean ohjauksen avulla. Kohderyhmäämme kohtaan voi myös liittyä erilaisia stigmoja ja ennakkoluuloja. Opinnäytetyöprosessin aikana taito toimia arvostiritoja sisältävissä tilanteissa eettisesti perustellusti kehittyi erilaisten kohtaamisten ja keskustelujen kautta.

Haastatteluissa kiinnitimme huomiota niiden kirjaamiseen ja mahdollisiin väärinymmärryksiin. Pidimme keskustelutyylin mahdollisimman selkeänä väärinymmärrysten välttämiseksi. Huolehdimme koko opinnäyteprosessin ajan tarpeellisista dokumentoineista. Pyrimme saamaan niin paljon haastatteluja tehtyä kuin mahdollista, sillä niiden määrällä on selkeästi vaikutus vastauksien luotettavuuteen. Päätimme tehdä haastatteluja kolme, jotta opas tulee vastaamaan mahdollisimman hyvin yhteistyötahomme tarpeita.

Oppaan idea lähti tarpeesta lisätä asiakkaiden kohtaamistilanteisiin luotettavuutta ja eettisyyttä. On eettisesti väärin ohjata ihmisiä, joiden voimavarat ovat ennestään heikot, väriin paikkoihin tai antaa vanhentunutta tietoa esimerkiksi aukioloajoista. Jollekin kohdattavalle avun vastaanotto voi olla viimeinen toivo ja yritys, jolloin väärä tieto voi pahimmassa tapauksessa koitua vahingolliseksi. Oppaan yksi eettisimmistä haasteista on tietojen luotettavuus. Luotettavuuteen arviointiin vaikuttaa oikeat tiedot ja niiden ajantasaisuus. Halusimme tehdä oppaan helposti päivitettäväksi, jotta oppaan sisältö olisi aina mahdollisimman ajantasaista. Varmistimme tietojen ajantasaisuuden ennen oppaan käyttöönottoa ja toivomme, että yhteistyötaho jatkaa tietojen päivittämistä muutosten ilmentyessä. Verkkoversiota on nopeampi ja helpompi päivittää, kuin paperillista versiota. Koimme myös erittäin tärkeäksi erotella oppaassa esimerkiksi päiväkeskukset kahteen ryhmään; joissa voi asioida päihtyneenä ja niihin, joissa edellytetään päihteettömyyttä. Selkeä erottelu mahdollistaa ohjauksen juuri oikean palvelun piiriin.

Viimeistä palautekyselyn tehtyäimme pohdimme, olimmeko antaneet yhteistyötahollemme liian vähän aikaa tutustua ja käyttää opasta. Välihaastattelun ja oppaan muokkaamisen jälkeen lähetimme sen sähköpostilla yhteistyökumppanimme, joka latasi oppaan huudikoutsien työpuhelmiin heidän käyttöönsä. Päivitetyn oppaan oli tarkoitus olla käytössä noin kuukauden ennen lopullista palautekyselyä. Meidän ja yhteistyökumppanimme välillä tapahtui jokin tietokatko, eikä päivitettyä opasta ollutkaan ladattu siinä ajassa kuin olimme ajatelleet. Palautekyselyssä nousi esille vielä yhden lisäyksen tarve. Jäimme pohtimaan, olisimmeko saaneet enemmän palautetta, jos päivitetty opas olisi ehtinyt olemaan huudikoutseilla käytössä pidempään. Pohdimme myös mikä olisi ollut sopiva aika, jotta palautekysely olisi antanut meille mahdollisimman paljon ja entistä kattavammat vastaukset. Toteutimme haastattelut yksilö- ja parihaastatteluina, mutta jälkeen päin ajateltuna pohdimme, olisimmeko saaneet vielä enemmän ajatuksia ja keskustelua aikaan ryhmähaastatteluilla.

7.3 Oma ammatillinen kasvu ja kehittyminen

Sosionomin kompetensseissa luetellaan kyky asettua yhteiskunnallisesti haavoituvissa asemissa olevien henkilöiden puolelle (Diak, i.a.-b). Opinnäytetyö prosessi on auttanut meitä ymmärtämään kokonaisvaltaisemmin asiakkaiden erilaisia elämäntilanteita ja ympäristön ja yhteiskunnan vaikutuksia heidän elämäntilanteisiinsa. Keskustelimme paljon siitä, kuinka tärkeää työtä sosiaali- ja kirkon alan ammattilaiset tekevät ja kuinka tärkeää on saada kaikkien ääntä kuuluviin. Mutta huomasimme kuitenkin useasti, kuinka hankala tiettyihin päihde- ja mielenterveys palveluiden piiriin on päästä.

Opinnäytetyötä tehdessä korostui kolmannen sektorin merkitys etenkin päihde- ja mielenterveys asiakkaiden parissa. Keskustelua herätti myös julkisen sektorin kankeus. Julkisten palveluiden piiriin pääseminen vaatii aikaa ja prosessi kokonaisuudessaan voi olla työläs etenkin henkilöille, joiden kokonaisvaltainen hyvinvointi on heikko. Olemme huomanneet, kuinka tärkeää on, että asiakkaalla on itsellä halu tehdä muutos. Kukaan eikä mikään, usein edes vaikka oma henki olisi kyseessä, voi pakottaa ihmistä muuttumaan tai lopettamaan esimerkiksi päihdeidenkäyttöä. Tässä korostuukin sosiaalialan ammattilaisten rooli rinnalla kulkeemisesta ja asiakkaiden tukemisesta.

Sosionomin yhtenä eettisenä osaamisena on kyky ymmärtää asiakastyössä oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkitys (Diak, i.a.-b). Opiskelemme kumpikin kaksoiskelpoisuutta. Toinen meistä opiskelee sosionomi-diakoniksi ja toinen sosionomi-kirkon nuorisotyöntekijäksi. Opinnäytetyöntekeminen on kasvattanut meitä tulevana sosiaali- ja kirkon alan ammattilaisina paljon ja vahvistanut sitä, kuinka tärkeää on kohdata jokainen ihminen omana yksilönään ja kunnioittaa heidän omia toiveitaan. Diakoniatyöntekijän kompetensseihin hengellisessä työssä kuuluu muun muassa ihmisten erilaisten hengellisten ja sielunhoidollisten tarpeiden tunnistaminen, ihmisarvon kunnioittaminen perustuen lähimmäisen rakkauteen ja ihmisten itsemääräämisoikeuksien puolustaminen (Diak, i.a.-b).

Kirkon nuorisotyöntekijän kompetensseihin lukeutuu muun muassa eettinen ja tasa-arvo osaaminen (Diak, i.a.-a). Opinnäytetyöprosessin edetessä vahvistui etenkin kristillinen ihmiskäsitys ja ihmisarvon kunnioittaminen. Myös yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen vahvistui opinnäytetyöprosessin aikana verkostotyön vuoksi. Kompetensseihin sisältyy myös rakenteellinen vaikuttaminen (Diak, i.a.-a). Pyrimme opinnäytetyöllämme vaikuttamaan Helsingin alueen päihdepalveluiden saavutettavuuteen.

Huomasimme jalkautuessamme huudikoutsien kanssa, kuinka luulimme tietävämmme kohdattavien tarpeet. Näimme heidän huonovointisuutensa ja puutteet ihmisten perustarpeissa. Useasti havahduimme siihen, että aloimme tekemään omia havaintoja mitä kohdattava meidän mielestämme tarvitsi. Kuitenkin heidän kanssaan keskustellessa kävi ilmi, että heidän tarpeensa olikin aivan jotain muuta. Tulevina sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisina on tärkeä tunnistaa mikä on ammattilaisen mielestä asiakkaan tarve ja mikä on asiakkaan oma tarve.

7.4 Jatkokehitysideat

Opinnäytetyötä tehdessä havaitsimme, että vaikka erilaisia päihde- ja mielenterveyspalveluita on tarjolla Helsingin alueella, on sinne ohjautuminen toisinaan vaikeaa. Monet palvelut myös tarjoavat apua ja tukea, mistä monet ihmiset eivät ole edes tietoisia. Vaikka työmme rajaus oli Helsingin alue, huomasimme kuinka Suomessa mielenterveys- ja päihdepalvelut vaihtelevat kunnittain ja alueittain melko paljon. Toivomme oppaan avulla päihdepalveluihin ohjautuvuuden lisääntymistä niin, että oikeat palvelut löytäisivät mahdollisimman oikean kohderyhmän.

Aloittaessamme opinnäytetyötä Huudikoutsien jalkautuminen rajautui Helsingin alueen metroasemille ja niiden läheisyyteen. Prosessin edetessä jalkautuminen laajentui myös Espoon metroasemille. Uskomme, että huudikoutsien työtä helpottaisi oppaan laajentaminen koskemaan myös Espoon alueiden päihdepalveluita. Helsingin ja Espoon alueilla huudikoutsit kohtaavat kokemuksiensa mukaan myös paljon vantaalaisia. Vaikka monet oppaan sisältämät palvelut ei ole kunta-

sidonnaisia, olisi hyvä lisäys oppaaseen Vantaan alueen oleelliset päihdepalvelut. Opas jäi yhteistyötahomme käyttöön ja sen päivittäminen on hankkeen projektipäällikön ja projektityöntekijän vastuulla. Mikäli hankkeen toiminta ei jää pysyväksi toiminnaksi toivomme, että hankkeen päätyttyä opas jäisi Irti Huumeista ry:n käyttöön, jolloin vastuu päivittämisestä siirtyy Irti Huumeista ry:n henkilöstölle.

LÄHTEET

- A-klinikkasäätiö. (2.7.2020). *Koordinoinnilla saatiin lisää tehoa jalkautuvaan työhön*. Saatavilla 14.7.2021 <https://a-klinikkasaatio.fi/ajankoh-taista/koordinoinnilla-saatiin-lisaa-tehoa-jalkautuvaan-tyohon>
- Arene. (i.a.). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020*. Saatavilla 9.12.2021 https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382
- Diak. (i.a.-a). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö*. Saatavilla 9.12.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-kirkon-nuorisotyo/#1a078025>
- Diak. (i.a.-b). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK), diakoniatyö*. Saatavilla 9.12.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/#1a078025>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Etsivän lähityön havainnot koronakeväänä 2021. (2021). Saatavilla 22.8.2021 <https://www.hel.fi/static/sote/sosrap/raportit/koronahavainnot-kevat-2021.pdf>
- Grymonprez, H., Roose, R., & Roets, G. (2014). *Outreach social work: form managing access to practices of accessibility*. https://www.researchgate.net/publication/268816165_Outreach_social_work_from_managing_access_to_practices_of_accessibility
- Harm reduction international. (2021). *What is harm reduction?* Saatavilla 8.12.2021 <https://www.hri.global/what-is-harm-reduction>
- Helin, M., Hiilamo, H. & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö- asiakkaan palveluksessa*. Edita.

- Helminen, J., Kajander-Unkuri, S., & Valtonen, M. (2020). *Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan perustutkintojen opinnäytetyöt*.
<https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760644>
- Helsingin seurakunnat. (30.6.2021). *Hermannin Diakoniatalon varustamo*. Saatavilla 25.7.2021 <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/hermannindiakoniatalo>
- Irti Huumeista ry. (i.a.). *Irti Huumeista- Kiinni elämässä*. Saatavilla 22.7.2021
<https://irtihuumeista.fi>
- John B. Allen Jr. (i.a.) *The importance of Peer Support*. Saatavilla 8.12.2021
<https://www.criminaljustice.ny.gov/opca/pdfs/13-The-Importance-of-Peer-Support.pdf>
- Karjalainen, K., Pekkanen, N. & Hakkarainen, P. (2020). *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet: Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018*. Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Koski, A. & Kostiainen, A. (i.a.). *Diakonia ihmistä varten. Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien diakonian kehittämishanke 2010-2011*. Tyylipaino. https://www.helsinginseurakunnat.fi/material/attachments/yhteinenseurakuntatyo/63PNVoX26/diakonia_ihmista_varten.pdf
- Kukunori ry. (i.a.). *Kukunori tutuksi*. Saatavilla 10.3.2022 <https://www.kukunori.fi/kukunoritutuksi/>
- L 41/1986. Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>
- L 523/2015. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.5.2015/523.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- Laasonen, H & Saukkonen, A. (21.7.2020). *Koordinoinnilla saatiin lisää tehoa jalkautuvaan työhön*. Saatavilla 11.3.2022 <https://a-klinikkasaa-tio.fi/ajankohtaista/koordinoinnilla-saatiin-lisaa-tehoa-jalkautuvaan-tyohon>
- Lasten ja nuortenkeskus. (i.a.). *Saapas*. Saatavilla 14.7.2021
https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/saapas/info/?doing_wp_cron=1626252125.3974719047546386718750

- Mielenterveystalo. (i.a.). *Vertaistuki*. Saatavilla 21.7.2021 <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/vertaistuki.aspx%3C>
- Mäkelä, P., Härkönen, J., Lintonen, T., Tigerstedt, C., Warpenius, K. & Castrén, S. (2018). *Näin Suomi juo: Suomalaisten muuttuvat alkoholinkäytötavat*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Männistö, P. (2012). *Kun ei ole tervetullut minnekään. Poiskäännyttämisen ja poissulkemisen ilmiöitä katuperspektiivistä tarkasteltuna. Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen.* (s.125–139). PS-kustannus.
- Näpärä, L. (12.4.2017). *Haastattelun lajityypit*. <https://spoken.fi/2180/>
- Onyeka, I. N., Beynon, C. M., Uosukainen, H., Korhonen, M. J., Ilomäki, J., Bell, J. S., Paasonen, M., Tasa, N., Tiihonen, J. & Kauhanen, J. (2013). *Coexisting social conditions and health problems among clients seeking treatment for illicit drug use in Finland: The HUUTI study*. BMC Public Health, 13(1), 1–9.
- Opintokeskus Siviis. (i.a.). *Haastattelu*. Saatavilla 25.7.2021 <https://www.ok-sivis.fi/jarjestoarvioinnin-ilmansuuntia/arvioinnin-tiedonkeruun-menetelmia/haastattelu.html%3C>
- Ovaska, A. & Koskela, V. (i.a.). *Haittoja vähentävän työn opas. Völjy kehittämiss-hankkeessa koetut hyvät käytännöt*. Saatavilla 18.7.2021 https://a-klinikkasaatio.fi/sites/default/files/2019-12/haittoja_vahentavan_tyon_opas_voljy.pdf
- Pro Sos. (14.2.2018). *Uudenlaista sosiaalityötä rakentamassa -hanke*. Saatavilla 15.7.2021 <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/PRO-SOS-hankkeen-kooste-Paavola.pdf>
- Päihdelinkki. (22.5.2015). *Haittojen vähentäminen*. Saatavilla 23.7.2021 <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumehaittojen-vahentaminen-ja-tartuntataudit/haittojen-vahentaminen>
- Päihdelinkki. (23.4.2021). *Huumeiden käyttö Suomessa*. Saatavilla 8.11.2021. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/huumeiden-kaytto-suomessa>
- Rentola, M. (2006). *Hyvä opas*. Teoksessa R. Jussila., E. Ojanen, & T. Tuominen (toim.), Tieto kirjaksi (s. 92–107). Kansanvalistusseura.

- Repo, H. (9.6.2021). *Korona vei nuorisotyön verkkoon ja kadulle*. <https://dialogi.diak.fi/2021/06/09/korona-vei-nuorisotyon-verkkoon-ja-kadulle/>
- Rönkä, S. & Markkula, J. (toim.) (2020). *Huumetilanne Suomessa 2020*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rönkä, S. & Markkula, J. (toim.). (2020.) *Huumetilanne Suomessa 2020*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Stop Huumeille ry. (i.a.). *Vertaistukea ja vaihtoehtoja*. Saatavilla 16.11.2021 <https://stophuumeille.fi->
- Suomen ev. lut. kirkko. (i.a.-b). *Diakonit ja diakonissat ihmisten kesellä*. Saatavilla 8.3.2022 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/toissa-kirkossa/ammattit/diakoni-ja-diakonissa>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-a.). *Dialogisuus*. Saatavilla 8.3.2022 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/dialogisuus>
- Talvela, M. (12.8.2019). *Kolmannen ja neljännen sektorin vapaaehtoistoiminta*. <https://kansalaisareena.fi/verkkoareena/kolmannen-ja-neljannen-sektorin-vapaaehtoistoiminta/>
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (13.9.2021a). *Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö*. Saatavilla 15.11.2021 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (2019). *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018*. Julkari.fi. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137660>
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (4.6.2021b). *Kokemusosaaminen*. Saatavilla 21.7.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyon-johtamista/kokemusosaaminen%3C>

LIITE 1. Huudikoutsien alkuhaastattelu oppaan tarpeesta

1. Minkälaiset tarpeet asiakkailla on kohdatessa?
2. Mistä palveluista kaipaisit enemmän tietoutta?
3. Mistä etsitte tietoa asiakkaiden ohjaamiseen?
4. Kuinka nopeasti tieto on yleensä saatavilla?
5. Mahdollisia muita ajatuksia/kommentteja?

LIITE 2. Projektipäällikön haastattelu

1. Puuttuuko mielestäsi oppaasta jotain oleellisia toimipaikkoja?
2. Kuinka näet tämän oppaan soveltuvan muuhun jalkautuvaan päihdetyöhön?
3. Mitä eettisiä haasteita mahdollisesti näet oppaassa?
4. Mahdollisia muita ajatuksia/kommentteja?

LIITE 3. Huudikoutsien välihaastattelu

1. Miten koet oppaan käytännöllisyyden ja onko se tarvittavan helppo käyttää? Mitkä seikat helpottaisivat asiaa?
2. Mitä lisäisit oppaaseen? Miksi?
3. Miten arvioisit oppaan hyviä puolia?
4. Miten arvioisit oppaan huonoja puolia?
5. Mahdollisia muita ajatuksia/kommentteja?

LIITE 4. Palautekysely

1. Kuinka usein käytät opasta työssäsi?
2. Miten koet oppaan käytännöllisyyden?
3. Mitä palveluita koet puuttuvan vielä oppaasta?
4. Muita ajatuksia/kommentteja?